

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ПЛЕВЕН

ФАКУЛТЕТ „МЕДИЦИНА“

ЦЕНТЪР ЗА ДИСТАНЦИОННО ОБУЧЕНИЕ

Лекция №3

Основни методи за набиране на първична социологическа информация

Лектор: Доц. д-р М. Камбурова, дм

Източници и методи за набиране на социологическа информация

Източници на социологическа информация

1. Самосъзнание на изследваните лица
2. Самосъзнание на антуража на лицата
3. Поведение на изследваните лица
4. Документи за и от изследваните лица

Методи за набиране на социологическа информация

1. Писмено и устно разпитване
2. Писмено и устно разпитване
3. Социологическо наблюдение
4. Документален метод
5. Експеримент

Анкетен метод - същност

**Писмено разпитване, при което
изследваните лица отговарят писмено
на въпроси, зададени им писмено във
въпросник, наречен **анкетна карта.****

Анкетен метод - разновидности

- ↑ Лично очно разпитване
  - пряка групова анкета
  - пряка индивидуална анкета
- ↑ Лично задочно разпитване
  - пряка пощенска анкета
- ↑ Косвена анкета

Пряка анкета - въпросникът се попълва собственоръчно от анкетираното лице

Косвена анкета - попълва се от анкетъора

Пряка групова анкета - същност и предимства

- **Въпросникът се попълва от всички лица индивидуално, но едновременно, в група и анкетьорът присъства**
- + Позволява бързо събиране на социологическа информация от голям брой лица с малко анкетьори
- + Осигурява добра анонимност
- + Събраната информация е с по-добро качество, тъй като анкетьорът може да отговаря на въпросите на лицата при неяснота за попълването
- + Удобна е за лица, организирани в колективи
- + Осигурява бързо събиране на информация при необходимост от вземане на бързи решения
- + Най-икономична по отношение на време и ресурси

Пряка групова анкета - недостатъци

- Много организационно-технически изисквания за провеждането
- Не е удобна за неорганизирани колективи

Пряка индивидуална анкета - същност и предимства

- **Изследваното лице попълва собственоръчно анкетната карта индивидуално, в удобно за него време и място, без присъствието на анкетъора**
- + Могат да се обхванат всички предвидени лица
- + Лицето отговаря в удобно за него време и място
- + Няма специални организационно-технически изисквания

Пряка индивидуална анкета - недостатъци

- **Поражда съмнения в анонимността**
- **Възможно е повлияване от чуждо мнение**
- **Не е удобна за проучване на знания**
- **Не може да се контролира качеството на информацията, тъй като анкетьорът не присъства при попълването**
- **Бавна, скъпа, изисква много анкетьори**

Пряка пощенска анкета - същност

- Изследваното лице попълва анкетната карта собственоръчно, като тя пристига до него и се връща обратно до изследователя по пощата. Не съществува визуална връзка между анкетираното лице и изследователя.
- Голям плик с анкетната карта, подробни указания за попълването и малък плик с марка и обратен адрес за връщане на картата.
- Извадката се самосформира, като това може да предизвика систематична грешка на самоотбора при тълкуване на резултатите

Пряка пощенска анкета - предимства

- + Могат да се обхванат много лица за кратко време
- + Не са необходими анкетъори
- + Лицето попълва анкетната карта в удобно за него време и място

Пряка пощенска анкета - недостатъци

- Слаба възвращаемост - 50-60% ,
нарушаване на репрезентативността
- Не е подходяща за проучване на знания
- Може да отразява чуждо мнение

Косвена анкета - същност

- Синтетичен метод за набиране на социологическа информация, при който се използват множество източници и методи за събиране на информацията.
- Въпросникът се попълва от анкетъора, след като е събрал информация от различни източници, анализирал я е и безпристрастно отговаря на въпросите

Социометричен метод

- Здравеопазването преди всичко е човешка организация
- Производителността на труда е дълбоко социално явление, а не само технически феномен
  - Фредерик Уинслоу (1856-1915) – човекът е социално същество и неговото поведение се води не само от личния интерес и заплата
  - Джордж Елтън Майо (1880-1949) – поведението на човека се направлява и от колективната, груповата атмосфера:
Хауторнски изследвания - в групата човек се стреми към:
    - взаимодействие с другите хора;
    - търси приятелство и колегиалност;
    - най-силният човешки стремеж – потребност на човека за принадлежност към групата, за сигурност, социален комфорт и лично самочувствие.
- Тези чувства са основа за всяка работа, вкл. в здравеопазването

Социометричният метод в управлението на малките групи в здравеопазването

- Група – индивиди, свързани с общ практически опит за определен отрязък от време
- Социални групи – колективи от индивиди, които си взаимодействат и формират социални отношения
  - Формални
  - Неформални

Социометричният метод в управлението на малките групи в здравеопазването

- Социална атмосфера в работната среда
  - Формиране на моралния облик на групата
  - Опазване на здравето на членовете ѝ
  - Атмосферата в семейството
  - Изпълненията на задълженията
- Социологически методи:
  - Избор на професия
  - Неудовлетвореност от работа
  - Престиж на медицинската професия
  - Авторитет на ръководителя и др.

Социометрията като метод за структурен анализ на малките групи

- Социометрия – измерване на междуличностните взаимоотношения в групата
- Джейкъб Морено, американски психиатър, социален психолог – основоположник на социометрията (1932)

Изходни позиции на Морено

- 1. При симпатиите и антипатиите между хората има невидима емоционална енергия
- 2. Човек не може да живее без емоционална връзка с други хора
  - Спонтанно ниво
  - Реално ниво
- 3. Закон за социалната гравитация – сплотеността в групата е правопрпорционална на влечението един към друг в групата и обратнопропорционална на пространствената дистанция между хората

Изходни позиции на Морено

- 4. Социологичен закон – висшите форми на колективна организация (макроструктура) произлизат от по-простите (групите).
- 5. Социодинамичен закон – човешката привързаност се разпределя неравномерно:
  - Звезди
  - Социометричен пролетариат
  - Социометрична революция

Възможности на социометричния метод

- Дава информация за структурата на взаимоотношенията в малките групи
- Посочва динамиката на структурата на взаимоотношенията
- Количествена характеристика на взаимоотношенията в колектива
- Изработват се метрични и структурни модели на взаимоотношенията
- Предприемане на управленски действия за промяна на взаимоотношенията в колектива

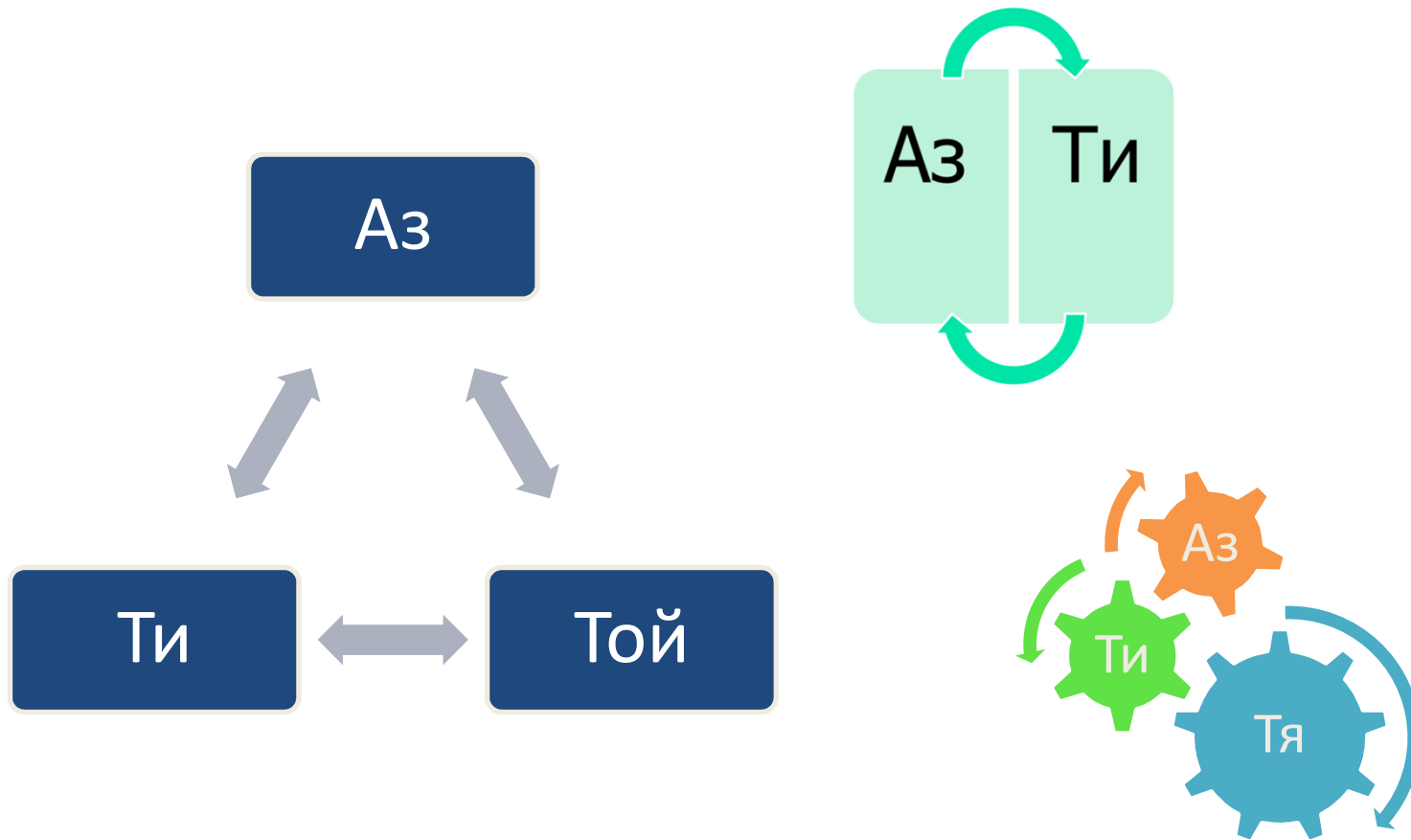
Същност – разновидност на анкетния МЕТОД

- Метод за събиране на първична социологическа информация за структурата на междуличностните отношения в малките социални групи
- Въпросник
- Въпрос/социометричен критерии
- Шифър/анонимност
- Обработка:
  - Социометрична таблица
  - Социометрична диаграма

ПРИМЕРЕН ОБРАЗЕЦ НА СОЦИОМЕТРИЧНА ТАБЛИЦА

№ на анкетирани	1	2	3	4	5	6	Брой напр. избори	Соц. експанз.
1		0	0	+	+	+	3	0,6
2	+		+	+	0	+	4	0,8
3	+	0		0	0	+	2	0,4
4	+	+	0		+	+	4	0,8
5	+	+	+	+		+	5	1,0
6	0	+	0	0	0		1	0,2
Брой получ. избори	4	3	2	3	2	5	18	
Соц. статус	0,8	0,6	0,4	0,6	0,4	1,0		21

Социометрични диаграми

Социометрични показатели

- А. Индивидуални

- Социометричен бал – брой получени избори за всяко лице

- Рангов номер – номерата на анкетираните, подредени според социометричния бал

- Социална експанзивност

брой направени избори от дадено лице

общия брой анкетирани – 1

- Социален статус

брой получени избори от дадено лице

общия брой анкетирани – 1

Интервю - същност

- **Интервюто е научно-изследователска процедура, основана на пряка словесна комуникация между две или повече лица за набиране на индивидуална социологическа информация**
- **По време на интервюто може да се събира информация и чрез наблюдение на поведението на лицето**
- **Информацията се записва от интервюиращия**

Интервю - разновидности

- Според вида на използвания въпросник -
структурирано/стандартно интервю
неструктурирано/свободно интервю
полуструктурирано интервю
- Според метода за провеждане
интервю “лице в лице”
телефонно интервю
- Според броя интервюирани лица
индивидуално интервю
колективно интервю
- според кратността на провеждане
еднократно интервю
многократно /панелно/ интервю

Интервю- изисквания при провеждането

1. Подходяща обстановка
2. Удобно за интервюирания време
3. Избор на най-подходящ вид интервю според целите на научното изследване
4. Определя се начинът за записване на отговорите
5. Решава се дали да се показва въпросникът на лицето
6. Въпросникът се отпечатва в удобна и четлива форма
7. Сложните и многобройни отговори могат да се подават напечатани на картончета

Интервю - изисквания към подбора на изследователите

1. Да се съобрази полът, общественото положение и професията на изследователя с тези на интервюираното лице
2. Безпристрастност на изследователя
3. Добри умения за създаване на доверие и откровенност
4. Добра психологическа подготовка с познаване на основните психологически типове лица - наивен тип; егоцентричен тип; тип, жадуващ за изповед; научен тип; тип на софиста

Интервю - предимства

- Възможни са повторни срещи за изясняване на информацията
- Позволява провеждане в удобно време и място
- В сравнение с останалите социологически методи качеството на информацията е по-добро
- Липсва влияние на трето лице върху отговорите на интервюираното лице
- Позволява приспособяване на въпросите към възможностите на интервюирания

Интервю - недостатъци

- Изисква добра психологическа подготовка на изследователите
- Има значителен разход на време и средства в сравнение с анкетния метод
- Воденето на записки или използването на записваща техника може да отвличат събеседника и да предизвикват безпокойство

Социологическо наблюдение - същност

Социологическото наблюдение е научно-изследователска процедура, при която се набира социологическа информация за някои **елементи от поведението** на лицето.

Предимството пред анкетния метод и интервюто е събирането на **обективна информация за действията на лицето**, а не само за мнения и отношения

Регистрирането на информацията става от изследователя в специални въпросници или **дневници за наблюдение**

Социологическо наблюдение - разновидности

1. Според наблюдателя
самонаблюдение
външно наблюдение
2. Според условията на наблюдението
в лабораторни условия
в естествени условия
3. Според използвания инструментариум
без инструментални средства
с инструментални средства

Социологическо наблюдение - разновидности

4. Според степента на анонимност
  - явно наблюдение
  - тайно наблюдение
5. Според кратността на наблюдение
  - еднократно наблюдение
  - многократно наблюдение
6. Според участието на наблюдателя в дейностите на наблюдаваните лица
  - вътрешно наблюдение
  - външно наблюдение

Социологическо наблюдение - роли на наблюдателя

	ВЪНШНО	ВЪТРЕШНО
Тайно	Пълен наблюдател	Пълен участник
Явно	Наблюдател като участник	Участник като наблюдател

Социологическо наблюдение - разновидности, изисквания

7. Симулационно наблюдение

8. Наблюдение на вербалното поведение

ИЗИСКВАНИЯ ПРИ ПОДГОТОВКАТА НА НАБЛЮДЕНИЕТО

1. Определяне на елементите, които ще се наблюдават

2. Определяне формата на наблюдение

3. Съставяне на регистрационни документи

4. Определяне на техническите средства, които ще се ползват

5. Определяне времето и мястото на наблюдение

Социологическо наблюдение - положителни и слаби страни

- + Извършва се в реална обстановка, изследователя пряко наблюдава събитията
- + Позволява използването на различни средства за запис и наблюдение
- + Може да се наблюдава многократно
- + Задълбочено се изучават обществените отношения
- Наблюдават се само сега ставащи събития
- Изисква се много време и има ограничен обхват
- Изискват се много изследователи
- Не всичко може да се наблюдава

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Изборът на най-подходящия метод за набиране на социологическа информация зависи преди всичко от **целта, задачите и ресурсите на проучването.**

Комбинираното използване на повече методи повишава достоверността на информацията.